UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ŞCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORŢIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (USC)

Cu titlu de manuscris:
CZU: 94:271.2″1944/1989″(498.2)(043.2)

ENACHE IONUȚ I.

REGIMUL COMUNIST ÎN OLTENIA. IMPACTUL ACESTUI REGIM ASUPRA BISERICII ȘI SLUJITORILOR EI ÎN JUDEȚUL OLT ÎN PERIOADA 1944–1989

611.02. ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

Chișinău, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova.

Conducător științific:
ENCIU Nicolae, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar.

Membrii Comisiei de îndrumare:

PETRENCU Anatolie, doctor habilitat în istorie, profesor universitar;
ROTARU Liliana, doctor în istorie, conferențiar universitar;
XENOFONTOV Ion Valer, doctor în istorie, conferențiar universitar.

Componența Comisiei de doctorat:
Președinte: PASAT Valeriu, doctor habilitat în istorie, academician, Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova;
Conducător științific: ENCIU Nicolae, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova;
Referent 1: XENOFONTOV Ion Valer, doctor în istorie, conferențiar universitar, Facultatea de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova;
Referent 2: BURLACU Valentin, doctor în istorie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău;
Referent 3: ENACHE George, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați;
Secretar științific: DEMENTIEVA Diana, doctor în filologie, Universitatea de Stat din Moldova.

Susținerea va avea loc pe 6 martie 2025, ora 14:00, în ședința publică a Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova, în auditoriul 530, blocul central al USM, str. Alexei Mateevici 60, Chișinău, Republica Moldova.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (https://www.anacec.md/).

Rezumatul a fost expediat la data de 21 ianuare 2025.

Autor:

ENACHE Ionuț I.

Conducător științific:

ENCIU Nicolae, doctor hbilitat în istorie,
conferențiar universitar

Președinte al Comisiei de doctorat:

PASAT Valeriu, doctor habilitat în istorie,
academician

© Enache Ionuț I., 2025

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII…….…....4
CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI…….…..…8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI…….……..…….25
BIBLIOGRAFIE…….…....……29
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI…….……...32
ADNOTARE……..……34
ANNOTATION……34
АННОТАЦИЯ……...…..…….35

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Religia creștină ortodoxă, confesată de majoritatea populației din România, constituie o parte componentă a identității românești. Toate evenimentele majore din istoria milenară a românilor sunt nemijlocit legate de credința creștină. Biserica Ortodoxă Română (B.O.R.) are un rol și o influență spirituală și materială substanțială în viața cotidiană a poporului român. Creștinismul ortodox a imprimat națiunii române o identitate proprie în spațiul european.

Perioada cea mai tenebră din istoria B.O.R. o constituie aceea în care regimul comunist și-a subsumat în totalitate instituția ecleziastică și slujitorii săi. Inclusă în sfera de influență a Uniunii Sovietice, România a fost subordonată statului ateist, iar acest fapt nu putea să nu se răsfrângă în mod direct și asupra B.O.R. Pornindu-se de la conceptul marxist-leninist că religia este „opium pentru popor" regimul comunist a pornit o ofensivă împotriva B.O.R.

Investigarea regimului comunist în România ar fi incompletă dacă s-ar neglija din demersul istoriografic influența masivă a factorului politico-ideologic asupra B.O.R., care tindea să minimalizeze instituția religioasă în viața socială a statului sau să subordoneze în totalitate autoritatea religioasă în favoarea celei laice. Totodată, este importantă cercetarea continuităților și sincopelor memoriei instituționale. Spre deosebire de U.R.S.S., în România biserica nu a fost separată de stat. Din această perspectivă s-au conturat diferite forme de ajustare a instituției ecleziastice la noile realități.

Presiunea regimului comunist asupra B.O.R. a fost una cu puternice valențe de repartizare a polilor de influență. Dacă instituția ecleziastică și-a creat un prestigiu social creat și menținut pe parcursul a mai multor secole, atunci unicul partid de guvernare – Partidul Muncitoresc Român /Partidul Comunist Român – instaurat și menținut cu forță, prin teroare și violență, a fost nevoit să-și legitimeze autoritatea. Prin urmare, în întreaga perioadă a existenței regimului comunist în România a existat o concurență și luptă tacită între puterea laică (politică) și cea ecleziastică (spirituală), dimensiunea mai puțin abordată în discursul istoriografic.

Ținând cont de faptul că în raportul dintre regimul politic al B.O.R. și slujitorii acesteia au fost aplicate, atât strategii moderate (de pliere cu autoritățile statului, de susținere tacită a politicilor de stat), cât și forme violente (detenția, lagărele de muncă), ambele au avut consecințe directe asupra profilului de personalitate și comportament al clerului ortodox, tema

abordată reprezintă un interes aparte pentru mediul științific, încercând să scoată în evidență aspectele, mai sus menționate, în vederea elucidării acestora.

Schimbarea bruscă a axei de valori materiale și spirituale a fost marcată de profunde transformări pe dimensiune orizontală și verticală a societății românești. În contextul creării cultului personalității (inițiat de Gheorghe Gheorghiu-Dej și ajuns la paroxism în „epoca Ceaușescu") s-a încercat chiar substituirea modelelor biblice cu cele ale conducătorului de stat, căruia autoritatea ecleziastică i se subordona și i se adresa cu diverse mesaje elogioase. Dacă dimensiunea „laică" a fost mai pe larg abordată, atunci cea „ecleziastică" a fost eclipsată din vizorul cercetătorilor.

Raportul dintre „centru" (București) și „periferie" (Oltenia) la nivel de stat și biserică, constituie o altă realitate a regimului comunist mai puțin abordată în economia lucrărilor de specialitate. Oltenia reprezintă provincia românească cu cea mai numeroasă populație creștin ortodoxă (99%). Din Oltenia au participat cei mai mulți preoți în misiune creștină în anii celui de-Al Doilea Război Mondial în Transnistria. În Oltenia s-au refugiat cei mai mulți basarabeni, inclusiv clerici. Cu alte cuvinte, această realitate nu putea scăpa de sub „ochiul de veghe" al autorităților sovietice, care au ocupat România în anul 1944. Una din formele punitive aplicate în raport cu Oltenia a constituit-o lichidarea Mitropoliei Olteniei (M.O.) în anul 1945. A existat o interconexiune între ierarhii Olteniei și Patriarhia Română. La nivel politic, este necesar să menționăm faptul că a existat o dublicitate în ceea ce privește Oltenia: pe de o parte, aici s-au afirmat spirite ce evocau necesitatea menținerii României în zona geopolitică europeană, pe de altă parte, tot aici, s-a format o mișcare subversivă de extremă stânga, printre aceștia figurând și viitorul conducător al României Nicolae Ceaușescu.

Cercetarea temei enunțate este necesară pentru a cunoaște în profunzime activitatea slujitorilor B.O.R. din Oltenia sub impactul regimului comunist. Ori, acest fapt ar permite eludarea din demersul istoriografic și cel al spațiului public a informațiilor eronate despre relațiile dintre factorul ecleziastic și cel laic, prezentând o radiografie apropiată de sursele istorice primare (documente de arhivă) deseori ignorate în prezentarea unor judecăți de valoare. Esența regimului comunist în România postbelică nu poate fi înțeleasă și abordată fără o cercetare profundă a vieții religioase în România, în general, și a celei de Oltenia, în particular.

Identificarea problemelor de cercetare. Problemele de cercetare vizează studierea unor ample dimensiuni sociale, politice și spirituale exercitate de B.O.R. și implicit de slujitorii săi în statul condus de partidul unic, aducând astfel contribuții în privința formulării unor judecăți de valoare și prezentarea unei ideatici, ce va putea servi ca reper în înțelegerea

mai profundă a României aflate sub regim comunist. Abordarea temei vizate este de un interes major, deoarece aduce informații suplimentare referitoare la relaţia dintre stat, identitate naţională şi realitatea religioasă, oferind astfel perspective cercetării și definirii relațiilor de „coabitare” a B.O.R. sub regim comunist și a cercetării acestor dimensiuni din perspectivă locală (regională).

Scopul lucrării constă în cercetarea, identificarea, estimarea rolului și contribuția regimului comunist din Oltenia asupra B.O.R. și destinului clerului din județul Olt în anii 1944–1989.

În vederea realizării scopului propus ne-am fixat următoarele **obiective** ale cercetării: 1) analiza istoriografiei problemei și a surselor documentare în vederea identificării nivelului de cercetare a impactului regimului comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în anii 1944–1989; 2) cercetarea impactului avut de regimul comunist asupra B.O.R. și al slujitorilor săi din perspectiva factorilor politic, educațional, ideologic și opresiv; 3) stabilirea rolului și locului regimului comunist în Oltenia (județele Olt și Romanați) în raport cu B.O.R.; 4) identificarea interdependenței dintre modificările în structura organizatorică a instituțiilor ecleziastice ca urmare a ingerinței organelor instituțiilor de stat; 5) aprecierea vieții religioase în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în procesul de instituționalizare și consolidare a regimului comunist din perspectiva resursei umane și celei patrimoniale.

Ipoteza de cercetare. Prin ipoteza de cercetare înaintată, una exploratorie, considerăm că regimul comunist instituit în România postbelică, unul de esență ateist, a jucat un rol esențial asupra evoluției B.O.R. și destinului slujitorilor ei în Oltenia (județele Olt și Romanați) pe parcursul anilor 1944–1989.

Sinteza metodologiei de cercetare şi justificarea metodelor de cercetare alese. Lucrarea vizează o abordare interdisciplinară, făcând apel la diferite ramuri științifice din domeniul de cercetare al științelor umaniste: istorie, teologie, politologie, relații internaționale, conflictologie, sociologie, bibliometrie, etc. Din perspectivă teoretică, am apelat, în mod special, la *metoda analitică* a materialului factologic colectat din literatura de specialitate și sursele istorice și cea *sintetică*, utilizată la formularea unor judecăți de valoare și concluzii referitoare la impactul regimului comunist asupra B.O.R. Demersul practic al lucrării a fost menținut prin *metodele: calitativă, comparativă* (din perspectivă geografică și cronologică), *metoda critică, diacronică, structural-funcţională*, ceea ce ne-a permis să investigăm pe verticală și orizontală influența regimului politic asupra vieții religioase din jud. Olt și Romanați. Utilizarea *metodei sincrone* ne-a permis să abordăm impactul regimului comunist din România în acelaşi interval cronologic cu politicile promovate de stat și Biserică

în raport cu Oltenia, implicit jud. Olt. *Metoda cantitativă* a fost utilizată în cazul apelării la numărul vast de documente, inclusiv cele depistate în cinci arhive și titluri bibliografice. *Metoda metafizică* a permis investigarea transferului conceptual de abordare a teologiei sub regim comunist și postcomunist. Prin apelarea la *metoda behavioristă* am investigat reacţiile şi comportamentul Uniunii Sovietice implicată în competiţia de promovare a intereselor geopolitice pe dimensiune religioasă în sfera sa de influență, implicit în România. *Analiza microistorică* reprezintă o încercare de a îngloba o altă imagine a realităţilor istorice tratate la macronivel. Microistoria, în cazul de față, redă impactul regimului comunist asupra Olteniei, tablou istoric direcționat „nu spre indivizii izolaţi, ci spre relaţiile sociale, spre acele raporturi, în cadrul cărora membrii societăţii își construiesc «strategiile»". Prin apelarea la *ancheta sociologică* şi *sondajul de opinie* am reușit să elaborăm *ghidul de interviu* aplicat cu martorii implementărilor politicilor de stat în domeniul religiei din segmentul cronologic vizat. Pentru a cunoaște mai bine gradul de cercetare a temei investigate și pentru a identifica noi aspecte ale demersului științific, am apelat la *metoda bibliografică.* În acest sens, am utilizat în calitate de instrument de lucru bibliografia istorică, dar și bibliografia de specialitate ce ține nemijlocit de B.O.R., sau bibliografia dedicată M.O. Aceste lucrări ne-au permis să avem un punct sigur și temeinic de plecare la studierea demersului istoriografic. Am aplicat *principiile obiectivităţii* şi ale *imparţialităţii*, principii inerente demersului științific puternic marcat de amprenta ideologică a regimului comunist din România. Metodologia utilizată în economia lucrării ne-a permis să creăm arhitectura fundamentală (teoretică) și aplicativă (practică) a demersului științific.

Cadrul geografic al lucrării. Din perspectivă geografică, subiectul abordat include provincia istorică Oltenia (cu centrul la Craiova), și cea *locală*, ce focusează județul Olt (cu reședința în mun. Slatina). Până la reforma administrativă din 6 septembrie 1950 a existat și jud. Romanați (cu reședința la Caracal), incluzând partea central-sudică a actualului județul Olt. De aceea, am luat în considerație și acest mic interval de timp ce viza spațiul actual al județul Olt. Pentru a da o explicație istorică contextuală am aplicat în teză și spațiul *național,* ce vizează întreaga Românie, numită în epocă Republica Populară România /Republica Socialistă România (cu capitala București).

Cadrul cronologic al cercetării. Jalonul inferior al lucrării include *august 1944,* atunci când România intră în război de partea Aliaților, trupele sovietice invadează România, generând implicit, includerea statului român în sfera de influență a Uniunii Sovietice (sovietizarea), iar din 1947 controlul societății românești a fost concentrat de Partidul Comunist Român, unicul partid de guvernare, instaurându-se astfel regimul comunist

(comunizarea), cu impact direct asupra B.O.R. În cazul B.O.R., un rol important l-a avut *Decretului nr. 177 din 4 august 1948* pentru regimul general al cultelor religioase. Conform documentului, ierarhii cultelor urmau să depună jurământ în fața autorității laice. Jalonul superior – *decembrie 1989* – prin înlăturarea dictaturii ceaușiste, marchează înlăturarea regimului comunist și revenirea B.O.R. la valorile autentice, naționale. Aceste limite cronologice au încadrat evenimente istorice de turnură pentru România, de esență politică, reprezentând borne esențiale în activitatea instituției ecleziastice românești și a clerului.

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI

Teza de doctor în istorie a fost elaborată în conformitate cu cerințele prevăzute de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, stipulate în regulamentele în vigoare. Lucrarea este alcătuită din adnotări în limbile română, engleză şi rusă, lista figurilor și abrevierilor; introducere; trei capitole divizate în subcapitole; concluzii generale şi recomandări; bibliografie; anexe; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Introducerea include următoarele elemente: actualitatea și importanța temei abordate, scopul lucrării, obiective ale cercetării, descrierea situației în domeniu şi identificarea problemelor de cercetare, cadrul geografic al lucrării, cadrul cronologic al cercetării, ipoteza de cercetare, noutatea și originalitatea științifică, rezultatele științifice obţinute, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, semnificaţia teoretică, valoarea aplicativă, aprobarea rezultatelor obținute și sumarul capitolelor tezei.

Capitolul 1, intitulat „Istoriografia și sursele istorice”, încadrează aspectele istoriografice ale temei abordate, precum și analiza surselor istorice clasificate.

Gradul de studiere a temei a vizat următoarea direcție de cercetare: analiza lucrărilor științifice ce ne oferă o privire generală asupra esenței regimului totalitar, urmărind firul aplicării acestora în România, implicit în județele Olt și Romanați.

Până la începutul anilor 1990, subiectul abordat în teza de doctorat a fost unul slab cercetat din cauza restricțiilor impuse de către regimul comunist, de cenzurarea presei și a publicațiilor bisericești, de inaccesibilitatea surselor de documentare. Constatăm un interes aparte pentru tema ecleziastică din partea autorilor din componența clerului. Cercetările au transgresat hotarele României, totodată, fiind o preocupare și în exterior. După anul 1990, în România au fost editate o serie de lucrări care relevau perioada acerbă prin care a trecut B.O.R., implicit județele Olt și Romanați, făcând parte din jurisdicția acesteia.

Demersul istoriografic referitor la B.O.R. în perioada comunistă în România a fost o preocupare specială a clerului, interesat, evident, de mediul în care activa. Istoricii, în cel mai

fericit caz, au cercetat perioade istorice mai dosite de ingerința factorilor politici și ideologici, sau au „migrat” spre falii de subiect interdisciplinare, cum ar fi, de exemplu, arta ecleziastică, patrimoniul spiritual.

În elaborarea demersului științific al istoriei vieții bisericești s-au implicat activ slujitorii Bisericii. Mitropolitul cărturar Nicolae Mladin a publicat un volum în care face referință la legătura spirituală a românilor prin intermediul B.O.R. În 1962, pentru publicul internațional au fost elaborate în limbile franceză și germană, sinteze referitoare la B.O.R.

Consemnarea unor evenimente importante din mediul ecleziastic a prilejuit diferite apariții editoriale. În 1968, cu ocazia celei de-a douăzecea aniversări a înscăunării Patriarhului Justinian Marina (1948–1977), au fost editate lucrări de referință privind viața religioasă din România în contextul istoriei bisericii universale și a patrologiei. În același context, cercetătorul Ioan Rămureanu a elaborat o sinteză a istoriografiei ecleziastice.

Un jalon important al cercetării ecleziastice îl constituie lucrarea de sinteză istoriografică întocmită de Mircea Păcurariu și Al. I. Ciurea (1971), ce vizează, inclusiv, istoriografia bisericească după 1948. M. Păcurariu a perseverat în cercetarea istoriografică și în alte studii de referință. În a doua jumătate a anilor 1980, în contextul unor aniversări generate de autocefalia B.O.R. constatăm elaborarea unor sinteze apărute sub egida Institutului Biblic și de Misiune a B.O.R. sau a unor studii. În acest sens, menționăm și articolul Arhiepiscopului Craiovei și Mitropolitul Olteniei Nestor Vornicescu.

În linii generale, literatura referitoare la situația vieții religioase în jud. Olt și Romanați în perioada regimului comunist o apreciem ca fiind una precară. Subiectul era abordat doar prin prisma istoriei și artei monumentelor ecleziastice. Propriu zis, o istoriografie autentică a subiectului în perioada regimului comunist a lipsit. Această realitate a ținut de particularitățile politice, inerente timpului în cauză.

Până în 1989, istoriografia occidentală, axată pe mărturiile celor refugiați din România, pe informațiile transmise de membrii diferitelor confesiuni, precum şi pe interpretarea datelor oficiale au abordat teme axate pe campania anticatolică, în mod special de discreditare a Bisericii Greco-Catolice, acțiune generată de autoritățile comuniste române, pe persecuțiile religioase, etc.

După 1989, au fost publicate studii științifice cu o gamă variată de documente și (re)interpretări. Istoricul belgian Oliver Gillet subliniază faptul că: Biserica a cooperat cu statul pentru a-și asigura existența. Această lucrare a suscitat polemici în mediul intelectual din România, fiind aduse critici la poziția partizană, de voce hieratică, de sorginte catolică a autorului. Cercetătoarea Sabrina P. Ramet a elaborat un studiu referitor la „Biserica în cadrul

regimului comunist din România", prezentând date privind diferențele dintre ierarhii și clerul inferior, primii fiind considerați mai docili sistemului. Discursul istoriografic occidental ne permite să facem o abordare spațială și interpretativă comparativă a subiectului enunțat.

Reprezentanții exilului românesc, educați în valorile creștine, au avut în permeanță sub vizor starea vieții religioase din România aflată sub regim ateu comunist. Temele abordate de literatura din exil se referă la limitarea vieții religioase publice, întemnițarea clericilor, demolarea lăcașurilor de cult, colaborarea B.O.R. cu regimul comunist, culpabilizarea politică.

În România postrevoluționară constatăm o „explozie" de lucrări consacrate vieții religioase în perioada regimului comunist. Primii autori care au semnalat presiunea regimului comunist asupra bisericii au fost reprezentanții de vază ai mediului clerical. În primul deceniu postrevoluționar se constată apelarea la surse de informare ca: presa, materiale oficiale, memorii. Un neajuns major al acestor lucrări îl constituie precaritatea aspectului teoretico-metodologic. Odată cu accesul cercetătorilor la sursele de arhivă desecretizate, din anul 2000 se diversifică gama de surse documentare utilizate și accesibilitatea acestora pentru publicul larg, se completează instrumentarul de lucru și al metodologiei de cercetare, al abordării interdisciplinare, etc. În această „avalanșă" istoriografică se solicită o dezbatere critică și o distanțare istorică. În cercetarea calvarului prin care au trecut slujitorii Bisericii s-au implicat diverse instituții de cercetare.

Referitor la *impactul regimului comunist asupra Bisericii din jud. Olt și Romanați*, prigoana instituțiilor comuniste împotriva tuturor celor care erau hirotoniți și purtau haină preoțească, teritoriu unde Securitatea își adjudeca fără drept de apel prima poziție, a lăsat urme adânci printre reprezentanții clerului. Presiunile și teroarea care s-au abătut asupra Bisericii și clericilor din spațiul vizat în perioada comunistă nu au fost nici mai presus și nici mai prejos, decât cea din alte județe, unde Securitatea și celelalte instituții ale statului de dinainte de 1989 se impuneau forțat. Tot ceea ce făcea Securitatea venea în unison cu sentimentul și ideologia unicului partid de guvernământ.

O importanță aparte o reprezintă cercetările științifice referitoare la Mişcarea de Rezistenţă împotriva comunismului, formată după 1948, din care au făcut parte și reprezentanți ai clerului din Oltenia. Unele mișcări de rezistență aveau un conținut implicit religios. În context, scoatem în evidență și rezistența oamenilor Bisericii din exilul românesc.

Unele dintre cele mai reprezentative lucrări referitoare la subiectul preoților arestați în timpul regimului comunist din Olt și Romanați sunt cele ale cercetătoarei Ana-Maria

Rădulescu[1]. Autoarea scoate în evidență amploarea persecuției la care au fost supuși slujitorii Bisericii din județul Olt de către autoritățile locale. O altă linie de subiect abordată de cercetătoarea Ana-Maria Rădulescu ține de situația așezămintelor monahale din cadrul Arhiepiscopiei Craiovei pe parcursul anilor 1958–1960[2]. De curând (2023), autoarea a publicat o monografie în baza tezei de doctorat ce se referă la relațiile dintre autoritățile politice și Biserică în Mitropolia Olteniei, în anii 1939–1964 din perspectivă istorică, teologică, științe politice[3].

În funcție de perioadele istorice, au fost delimitate particularități generale și specifice, generate, în mod special, de factorii politici și ideologici. Se constată cercetări de ansamblu și mai puțin regionale, inclusiv în privința jud. Olt și Romanați. Apelarea la diversitatea de izvoare istorice lărgește perspectivele de cercetare.

Pentru a realiza scopul formulat am utilizat mai multe ***surse istorice***. Astfel, suportul cercetării științifice a subiectului tezei de doctorat are la bază o complexitate de surse istorice inedite (surse de arhivă) și documente edite (culegeri de legi, memorii, surse iconografice, interviuri, etc.). Specific surselor istorice emise în perioada regimului comunist o constituie cenzurarea mijloacelor de informare, care reprezintă atât un instrument de asigurare a „protecției puterii politice și a doctrinei oficiale", cât și o formă de legitimare a puterii. La elaborarea demersului științific se va ține cont de această particularitate a regimurilor totalitare.

La baza elaborării tezei de doctorat se află sursele istorice inedite. Impactul factorului politic în viața societății românești, în faza terminală a comunismului, l-am putut depista în materiale din Arhivele Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.). În acest sens, am studiat F. „Comitetul Central al Partidului Comunist Român (C.C. al P.C.R.). Secția Cancelaria", unde am depistat Raportul lui N. Ceaușescu la Congresul al XIV-lea al P.C.R. Soarta clerului din România, inclusiv a celui din Oltenia, în special din jud. Olt și Romanați a fost investigată în baza următoarelor fonduri: „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria", „Ministerul Afacerilor Interne (M.A.I.). Documentar. Fondul documentar referitor la persoane cu trecut politic reacționar, foști exploatatorii, propuși a fi internați la Colonie de Muncă Craiova–Pitești", „M.A.I. Direcția Generală a Penitenciarelor. Unitatea de

[1] RĂDULESCU, Ana-Maria. Clerici ortodocşi în închisorile comuniste. Studiu preliminar, V „Judeţul Olt". În: *M.O.,* 2005, an. LVIII, nr. 5-8, pp.143-144; *Idem, Clerici ortodocşi în închisorile comuniste. Judeţul Olt*. [Craiova]: Editura Aius, 2006, 310 p.; *Idem, Slujitori ai Bisericii din Olt şi Romanaţi, prigoniţi în timpul regimului comunist*. Craiova: Editura Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, p. 16.

[2] *Idem*, Desfiinţarea mănăstirilor din Arhiepiscopia Craiovei: 1958–1960. În: *Studia Politica*, 2007, 7, nr. 3, pp. 675-696.

[3] *Idem*. *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul. Studiu de caz: Mitropolia Olteniei (1939–1964)*. Craiova: Editura Mitropolia Olteniei, 2023. 566 p.

Muncă Formațiunea 0893 Constanța", „M.A.I. Direcția reg. Oltenia", „M.A.I. Direcția regiunea Pitești", „M.A.I. Direcţia Management Resurse Umane", „M.A.I. Inspectoratul jud. Olt", „Tribunalul Militar Craiova", etc. În vederea cercetări vieții religioase din jud. Olt și Romanați, în mod special a situației preoților și lăcașurilor de cult au fost realizate cercetări în cadrul Arhivei Episcopiei Râmnicului (A.E.R.), pe baza unor dosare personale (Constantin Boștinescu, Nicolae T. Popa) și de fonduri: „Adresă Protoierie către Sfânta Episcopie", „Arhiepiscopia Craiovei. Secția Administrativ Bisericesc", „Consistoriul Central Bisericesc", „Curtea Craiova. Secția Penală", „Episcopia Râmnicului și Argeșului", „Judecătoria de Pace Rurală Drăgănești județul Olt", „Ministerul Cultelor. Inspectoratul Cultelor către Sfânta Episcopie a Argeșului", ș.a.

Politica statului în diverse domenii, inclusiv în cel ecleziastic am putut-o depista în diferite fonduri ale Arhivelor Naționale ale României (A.N.R.): „Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist", „Comitetul Regional Oltenia al Partidul Comunist Român", „Ministerul Cultelor şi Artelor. Direcţia Studii".

Starea de spirit din a doua jumătate a anului 1944 asupra clerului am sesizat-o din F. 1135 „Episcopia Chișinăului" (1918–1948) a Agenției Naționale a Arhivelor (A.N.A.). O sursă importantă din același arhivă a fost și F.R-2529, cel al împuternicitului, funcționar care urmărea politica în domeniul vieții religioase promovată în „epoca Ceaușescu".

În arhiva curentă a Mănăstirii Clocociov am depistat o serie de surse iconografice inedite.

Rolul jucat de Oltenia pentru evacuarea basarabenilor, inclusiv a preoților în timpului celui de-Al Doilea Război Mondial a fost analizat în stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Mișcarea națională de rezistență din Oltenia o putem surprinde din culegerea de documente editată de Radu Ciuvceanu și Puica Buhoci.

Un suport important în vederea elaborării tezei l-a constituit cadrul normativ și legislativ din epocă. În acest sens am apelat la „Monitorul Oficial", dar și culegeri de legi publicate. Din vizor nu au fost excluse nici constituțiile României din perioada regimului comunist (1948, 1952, 1965). Libertatea religioasă a fost garantată de două Constituţii – din anul 1948 (art. 27) şi cea din 1952 (art. 84). Statutele P.C.R. și cel al P.M.R. sunt documente de epocă cu proiecții asupra perspectivei ideologice a partidului de guvernământ. La elaborarea lucrării s-a ținut cont și de rezoluțiile, declarațiile, hotărârile, îndrumarele luate de către unicul partid ce a activat în regimul comunist. Din vizor nu au fost eclipsate nici congresele și conferințele P.M.R./P.C.R.

Conducătorul B.O.R., Patriarhul Justinian, a tins să racordeze legislația ecleziastică la cadru legal al noilor realităţi politice, avându-se în vedere, totodată, tradiţiile. În 1948, a fost instituită noua Lege de Organizare Bisericească sub formă de Statut, iar în 1953, a fost instituit Regulamentul pentru organizarea și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor.

Din categoria acestor surse istorice menționăm datele oficiale furnizate de instituțiile bisericești pentru a fi puse în circuitul informațional.

De o valoare incontestabilă pentru a înțelege relațiile Bisericii cu regimul comunist, de formare a unor concepte ajustate la noile realități politice și ideologice, le reprezintă cele 12 volume de „Apostolat social, pilde și îndemnuri pentru cler".

Cronica vieţii bisericeşti în perioada 1 aprilie 1945 – 31 decembrie 1959 este prezentată de către Dudu Velicu (1905–1977), fost secretar personal al patriarhului Miron Cristea (1936–1938), Eugen Cristescu (1943–1944). Jurnalul (2 iulie 1967 – 29 septembrie 1968) lui Alexandru Mironescu redă relația dintre credință și știință, precum și dintre cultură și spiritualitate.

În anii 1990 – începutul anilor 2000, constatăm publicarea mai multor mărturii ale slujitorilor cultului creștin care au fost întemnițați.

O abordare din interior a vieții politice românești ne este prezentată în „opera" conducătorilor României: Gh. Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu.

Accesul la cele 189 de scrisori din perioada 1941–1977 ale Patriarhului Justinian dezvăluie relațiile ierarhului cu autoritățile statului, precum și la intervențiile acestuia de eliberare a preoților de către organele represive.

O sursă istorică semnificativă pentru demersul științific al perioadei contemporane o constituie istoria orală. În România postrevoluționară au fost publicate mai multe interviuri cu clerul care a avut de suferit în perioada comunistă. În perioada 23 septembrie 2021 – 10 august 2024, autorul tezei a realizat cinci interviuri cu patru slujitori ai B.O.R. (două monahii și doi preoți) și un laic. Este vorba de monahiile Filofteia (Cristina Grigoraș) de la Mănăstirea Brâncoveni și Iulia (Iuliana Băgăcean) de la Mănăstirea Clocociov, preoții Daniel Augustin Delureanu și Ilie Popescu și profesorul Ion Vladu.

În cazul periodicelor din perioada regimului comunist este specifică cenzurarea preventivă (prin „eliminarea tuturor elementelor considerate ca inoportune pentru publicare"), cea posteriori (realizată „după finalizarea produsului cultural") și autocenzura, ca formă a exprimării și difuzării de informaţii.

Diversitatea surselor istorice permit de evaluat între totalitatea informațiilor de epocă, de coroborat și de extras autenticitatea realităților istorice, de comparat afirmaţiile şi intruziunile ideologice de epocă.

În **Capitolul 2** – „Impactul regimului comunist asupra Bisericii Ortodoxe Române" – s-a analizat B.O.R. în contextul istoric general al României sub regim comunist, ierarhii B.O.R., clerul și autoritățile politice, laicizarea învăţământului religios, represiunea și rezistența.

În capitolul respectiv s-a abordat subiectul referitor la influența factorului politic asupra vieții religioase din România postbelică. Includerea statului român în sfera de influență a Uniunii Sovietice a generat schimbări majore în activitatea cultelor religioase. Atât B.O.R., cât și celelalte instituții confesionale recunoscute de stat au fost marginalizate și supuse unor presiuni acerbe din partea conducătorilor politici, puternic ideologizate prin filiera partidului unic – Partidul Muncitoresc Român /Partidul Comunist Român. Totodată, în scopul consolidării puterii totale asupra societății românești a existat o tendință majoră a regimului comunist de a avea o influență masivă asupra cultelor religioase. Pârghiile de presiune utilizate de către regimul comunist în cazul cultelor religioase au fost Securitatea și „aliații" ei instituționali (Miliția, trupele de Securitate, Justiția, sistemul penitenciar, Ministerul /Departamentul Cultelor), presiunea administrativă, intimidarea individuală și cea colectivă, laicizarea învățământului. Pe filiera unor culte religioase (neoprotestante) au existat și susțineri venite din exteriorul României.

Pentru a face față presiunilor politice din partea statului, de a „ieși din anonimat", B.O.R. a identificat soluții de compromis, care erau în rezonanță cu propria misiune spirituală. Astfel, o direcție de activitate cu impact în domeniul politicii internaționale, una promovată intens de autoritățile laice, a fost lupta dusă de instituția religioasă pentru menținerea păcii mondiale. Era un subiect recurent după finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial, fiind interpretat în epocă în funcție de interesele Uniunii Sovieticii.

Pentru consolidarea regimului comunist în România, un rol decisiv l-a avut controlul asupra sistemului juridic și a sistemului legislativ, realizate după modelul serviciilor secrete sovietice. În urma implementării legislației penale modificate, s-a dispus realizarea arestării cât mai facile a tuturor celor care se împotriveau regimului, și totodată, trimiterea în lagăre a acestora sau deportarea în regim de domiciliu obligatoriu.

Constituția R.S.R. adoptată de Marea Adunare Națională în şedinţa din 21 august 1965 prevede în art. 30 următoarele: „Libertatea conştiinţei este garantată tuturor cetăţenilor. Oricine este liber să împărtăşească sau nu, o credinţă religioasă. Libertatea exercitării cultului

religios este garantată. Cultele religioase se organizează şi funcţionează liber". Această lege fundamentală a fost des evocată de ierarhii B.O.R.

În 1968 a fost constituit Frontului Democrației și Unității Socialiste (F.D.U.S.) apreciat drept „expresia unităţii noastre naţionale în jurul conducerii de stat şi asigură participarea maselor largi de cetăţeni fără deosebire de naţionalitate, convingeri sau credinţă, a întregului popor la viaţa nouă a patriei". Din componența F.D.U.S. au făcut parte și ierarhii B.O.R..

În cadrul Congresului al XI-lea (25–28 noiembrie 1974) a avut loc aprobarea programului P.C.R. de făurire a „societății socialiste multilateral dezvoltate" (acest proiect a stabilit strategia P.C.R. pe o perioadă de un deceniu). Potrivit ideologiei P.C.R., societatea multilateral dezvoltată a reprezentat scoaterea în evidență a principiilor socialiste în toate sectoarele vieții economico-sociale, manifestarea tot mai deplină a personalității, aspecte care aveau rolul să mascheze fața socialismului. Toate acestea aveau loc în contrast cu dimensiunile spirituale ale românilor, ancorați în valorile creștine ancestrale.

Tezele din aprilie 1988 și expunerile lui N. Ceaușescu la plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988 și aprilie 1989, au fost apreciate drept „expresie a profundului democratism al societății noastre, a puternicei unități dintre partid și popor". S-a abordat subiectul schimbărilor profunde în structura socială a țării, a omogenizării socialiste. Totodată, s-a concluzionat că: „epoca celor 24 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea – numită cu îndreptățită mândrie de întregul popor «Epoca Nicolae Ceaușescu» – este cea mai bogată în realizări din întreaga istorie a poporului român". N. Ceaușescu a anunțat cetățenii despre noua etapă a „făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării patriei noastre spre visul de aur al omenirii – spre comunism"[1].

Revoluţia din decembrie 1989 a pus capăt regimului comunist din România, iar cele 18 culte religioase recunoscute au avut șansa să recâștige bunurile pierdute după 1945, anul în care Petru Groza, din cadrul P.F.P., membru apropiat al P.C.R., a devenit prim-ministru, fiind puternic sprijinit de Uniunea Sovietică.

În paragraful dedicat ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, clerului și autorităților politice s-a accentuat faptul că a existat o tendință a regimul comunist de a implica ierarhii B.O.R. și clerul în viața politică și, în felul acesta, de a-i discredita. Sub auspicii guvernamentale, în Palatul Parlamentului din București, în zilele de 16–17 octombrie 1945, a fost organizat cu mare fast Congresul General al Cultelor din România (Congresul Preoților Democrați), la care a fost constrâns să participe și patriarhul Nicodim, care după ce a deschis

[1] A.C.N.S.A.S. F. „C.C. al P.C.R. Secția Cancelaria", d. 76/1989, f. 40.

evenimentul fastuos a decis să părăsească lucrările congresului. În semn de mulțumire a acestor acțiuni întreprinse de preoți de a fi alături de putere, guvernul Petru Groza, a decis să majoreze salariile clerului. Evenimentul în cauză a reprezentat o formă declarativă de câștigare a Bisericii de partea puterii politice, însă, în contextul unei incertitudini de manifestare politică a clericilor, a suferit un eșec lamentabil.

O măsură importantă pe care a trasat-o regimul comunist, a fost aceea de a infiltra în cadrul adunărilor eparhiale și al Consiliului Național Bisericesc, persoane procomuniste ce puteau influența Sfântul Sinod în vederea impunerii unor legi de pensionare și de retragere a anumitor membri din înaltul cler. În acest fel, regimul comunist dorea să promoveze la conducerea B.O.R. persoane loiale și ușor de manipulat.

Regimul comunist a dorit întotdeauna înlăturarea, sau marginalizarea reprezentanților neloiali ai B.O.R. de la conducere, lucru care s-a întâmplat în cazul lui Nicodim Munteanu (1939–1948) și al episcopului Irineu Mihălcescu, care au avut o moarte suspectă. În locul lui Nicodim, cărturar cu un impresionant număr de traduceri din literatura teologică contemporană (peste 35 de volume), la cârma Bisericii a venit Justinian Marina.

Tendința patriarhului Justinian de a ieși din izolarea ecleziastică a fost barată de puterea politică, deoarece prerogativa de colaborare cu bisericile din exterior o avea Ministerul de Externe al R.P.R., condus de întâia femeie ministru de externe din lume, Ana Pauker[1].

Prin alegerea patriarhului Justinian, regimul comunist considera că poate subordona în totalitate Biserica, sau poate chiar, să o reducă la o tăcere absolută. Acest ierarh a fost de acord să colaboreze cu statul, implicit cu autoritățile comuniste în vederea menținerii unui echilibru.

La 23 februarie 1949 a fost elaborată noua Lege referitoare la organizarea bisericească sub formă de Statut (asemănător celui din anul 1925), având la bază conceptul de sorginte socio-religioasă al dreptului bizantin și viza triada administrativă: autocefalia, autonomia şi sobornicitatea (sinodalitatea). Această modificare administrativă reprezintă o formă de ingerință a puterii laice asupra celei ecleziastice. A fost desființată instituția arhierelui-vicar, fiind desființate, comasate sau înființate eparhii.

Reieșind din noua situație, patriarhul Justinian a aplicat abil „acrobația” între funcția sa ecleziastică și cea de „conciliere” cu autoritățile laice.

Autoritățile comuniste au aplicat pe larg principiul imperial *divide et impera* suscitând tensiuni și confruntări în rândul ierarhilor și clerului B.O.R. În acest context, înscriem

[1] CALAFETEANU, Ion. *Scrisori către tovarășa Ana*. București: Univers Enciclopedic, 2005, pp. 326-344.

susținerea în 1956 de către regimul comunist a lui Iustin Moisescu, Mitropolitul Ardealului, la alegerile pentru Marea Adunare Națională. Acest sprijin politic a avut loc în contextul în care același lucru i s-a refuzat patriarhului Justinian. În felul acesta, patriarhul (care în august 1944 l-a adăpostit pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, evadat din lagărul Târgu Jiu[1]) a fost pedepsit deoarece a avut curajul să critice cultul personalității lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (1944–1965), pierzând în felul acesta susținerea regimului comunist. Sinodului B.O.R. i se „recomanda" să fie incluși oameni ai bisericii „strict verificaţi politiceşte".

Cel care l-a succedat pe Justinian Marina în înalta funcție ierarhică, a fost Iustin Moisescu (1977–1986), intelectual de marcă, absolvent al Universităţilor din Atena şi Strasbourg, autorul unei teze de doctorat în limba greacă consacrată vieții, scrierii și învățăturii lui Evagrie Ponticul (1937), profesor universitar (1942) al Universității din Varșovia. Patriarhul Iustin a continuat „apostolatul social", fiind considerat un cadru pastoral naţional. A înţeles dimensiunea „misionară şi socială a Bisericii în noua situaţie politică; de aceea, n-a creat expectative care să frustreze pe credincioşi, nici n-a început proiecte sortite să rămână neterminate"[2]. Al patrulea patriarh al B.O.R. s-a confruntat cu inițiativele megalomane (e vorba, în primul rând de politica de sistematizare, în urma căruia au fost anihilate mai multe lăcașe de cult, multe din care reprezentau veritabile monumente de istorie, artă și arhitectură) ale lui Nicolae Ceaușescu. La fel, ierarhul s-a confruntat cu acțiunile Departamentului de Culte, instituție care a luat inițiativa ca numărul de studenți de la București și Sibiu să fie mult mai mic, iar numărul tipăriturilor să scadă considerabil. Acest patriarh este autorul unei lucrări de referință referitoare la „ierarhia bisericească în epoca apostolică".

Patriarhului Iustin i s-a reproșat că a avut o atitudine maleabilă în raport cu regimul comunist. Într-adevăr, acest fapt se întrevede și în datele nuanțate ale biografiei sale oficiale.

În materialele Securității din 1988 era amintit patriarhul Teoctist și alți ierarhi ortodocși vizați de serviciile de spionaj străine, cercuri și organizații religioase din exterior, care prin corpul diplomatic (americani, austrieci, francezi, ș.a.) acreditat la București intenționau să formeze „breșe" sau disidențe în componența clerului superior. Drept urmare, Securitatea a întreprins acțiuni de supraveghere în cadrul Patriarhie Române, ale centrelor eparhiale și administrativ-bisericești, în mănăstiri și schituri, instituții și seminare teologice, etc.

[1] GEORGESCU, Bogdan. *B.O.R. şi puterea comunistă (1945–1964).* Bucureşti: Editura Eikon, 2015, p. 24, Nota 48.
[2] BRIA, Ion. In memoriam: Patriarhul Iustin al B.O.R. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1, p. 15.

În contextul evenimentelor revoluționare din decembrie 1989, B.O.R. și-a schimbat radical atitudinea în raport cu regimul comunist pe care l-a glorificat.

Un paragraf aparte a fost consacrat laicizării învățământului religios. Prin Decretul nr. 175, emis de ministrul Învăţământului public, privind Reforma învăţământului şi Decretul nr. 1383 din 2 august 1948, sistemul educațional a fost laicizat. Disciplina Religie și însemnele religioase au fost scoase în afara școlii. Aceste schimbări legislative au rămas în vigoare, cu unele modificări ulterioare, până în 1968. Astfel, a fost creat un suport legislativ ce a format bazele sistemului de învăţământ liniar, sistem rupt în totalitate de tradiţiile învăţământului românesc: şcoala elementară cu două cicluri (I şi II), şcoala medie (licee, şcoli tehnice şi pedagogice) şi ciclul superior, constituit din universitate, politehnici şi institute de învăţământ superior. Cele două legi care urmau în ordine cronologică (1968 şi 1978) au încercat să revină la structurile tradiţionale, nu însă şi în privinţa disciplinei de studiu Religie, care rămânea în continuare una interzisă nu doar ca obiect de studiu, ci şi ca menţionare a conceptului religios în cadrul altor discipline de studiu. Multe lăcaşe de cult au fost demolate, deoarece incomodau sau blocau procesul de dezvoltare materială, subminând astfel, dezvoltarea educaţiei religioase. Odată cu schimbarea regimului politico-ideologic are loc o ingerinţă tot mai intensă a factorului decizional politic în activitatea internă a B.O.R. Pregătirea clerului în spiritul vechilor tradiţii creştine era în contradicţie cu noul curs politic. De aceea, se constată o marginalizare tot mai evidentă a învăţământului teologic și înlocuirea acestuia cu unul profund ideologizat. În paralel, structurile represive au atacat şi clerul român, care nu se conforma noilor cerinţe socio-politice.

Represiunea și rezistența a constituit o altă linie de subiect în cercetarea noastră. Istoriografia procomunistă considera că elementele principale ale acestor structuri de rezistență anticomunistă erau formate din moșieri, industriași și chiaburi, în realitate, componența socială a acestor mișcări social-politice era una cu mult mai diversificată, incluzând toate categoriile sociale, inclusiv clericii.

Din perspectiva regimului comunist, B.O.R. avea două culpe: retorica antibolșevică interbelică și activitatea misionară promovată în anii 1941–1944 în Transnistria. Represiunea a fost executată chiar prin încălcarea legislației regimului comunist, fapt atestat chiar de către Comisia de partid a Comitetului Executiv al Comitetului Central al P.C.R.

Sistemul de represiune a fost întreținut printr-o extinsă rețea de penitenciare la Gherla (aici în 1950 erau încarcerați 2 000 de legionari muncitori și țărani), Jilava, Ocnele Mari, Pitești (aici în 1949 se aflau grupați legionarii studenți), Suceava, Sighet, Oradea, ș.a.

Condamnații au fost supuși la muncă la Canal sau în alte unități. De menționat faptul că la Canal exista brigada nr. 34 de preoți[1].

După o aparentă relaxare (1954–1955) marcată, în mod special prin eliberarea din închisori, în contextul admiterii României în Organizația Națiunilor Unite (14 decembrie 1955), pe fundalul Revoluției din Ungaria (1956) se declanșează noi represiuni. S-a mizat pe închiderea lăcașurilor de cult sau pe supravegherea strictă a acestora, spații considerate a fi ostile regimului comunist. Spre sfârșitul anilor 1960, organele de represiune erau încă suspecte vizavi de foștii condamnați. Aceștia în continuare erau numiți „bandiți" (foști) sau favorizatori, iar întoarcerea la domiciliu implica „discernământ, selectarea lor în baza de lucru", fiind necesare „analize multilaterale a tuturor materialelor ce se dețineau despre cei în cauză". Activitatea acestora era apreciată ca fiind una „antistatală", dornică „să reîntoarcă rânduielile trecutului". În anii 1980, metodele represive asupra clerului au fost mai moderate însă aceștia, la fel, erau strict supravegheați de organele represive.

În cadrul celui de-al **treilea capitol** al tezei, întitulat „Viața religioasă ortodoxă în anii regimului comunist în Oltenia (județele Olt și Romanați)" se prezintă abordări de la „centru" (București) spre „periferie" (Oltenia), și viceversa pe dimensiune politică, ideologică, religioasă. Dacă în anumite situații aceste relații se încadrau din perspectivă administrativă pe orizontală, atunci, de cele mai multe ori ele erau create pe bază de directivă, pe verticală. Ori, această situație a creat fie momente tensionate, fie de loialitate.

A fost abordat cadrul istorico-politic și economic local, configurându-se schimbările majore prin care a trecut Oltenia în perioada postbelică, transformări care, în opinia noastră, au marcat în profunzime viața religioasă din provincia românească. Ori, ținta pe care au fixat-o regimul comunist în spațiul vizat a fost ca într-un timp scurt să-i îndepărteze pe creștinii ortodocși de autenticele valori spirituale, formate pe parcursul a mai multor secole.

Suspiciunea că inima Olteniei, Craiova, nu este pregătită din punct de vedere politic și ideologic pentru a face față noilor realități a persistat până în aprilie 1953, atunci când, printr-o hotărâre a Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român o serie de comitete de partid regionale, inclusiv cele din Craiova, erau menționate că nu se preocupă sistematic de agitația politică, la fel, nu ofereau un caracter combativ, instruiau agitatorii în mod artificial și la un

[1] ROSKE, Octavian. *Mecanisme represive în România (1945–1989). Dicționar biografic*. Litera M. București: Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, 2005, p. 201.

nivel scăzut[1]. Toate acestea se derulau în contextul instituirii mitului de formare a unei puternice organizații comuniste în Oltenia.

Dacă în perioada de conducere a României de către Gh. Gheorghiu-Dej erau aduse critici din perspectivă organizatorică organelor de partid din Oltenia, care țineau multe ședințe și de aceea le rămânea puțin timp pentru activitatea nemijlocit politico-organizatorică, atunci, în „epoca Ceaușescu", până la sfârșitul anilor 1970 regiunea era prezentată ca fiind una exemplară.

În linii generale, Oltenia era estimată în epocă ca fiind un spațiu al „luptei revoluționare a clasei muncitoare, a P.C.R.". Transformările radicale în viața socială și economică avea drept deziderat îndepărtarea regiunii de valorile tradiționale ale poporului român. Era un teren impropriu activității firești a vieții religioase, sau B.O.R. din Oltenia, a fost nevoită să coabiteze cu un regim care mai mult o tolera, decât o accepta în esență. Transformările sociopolitice și economice din Oltenia postbelică erau în contrasens cu trăirea spirituală a creștinilor ortodocși din spațiul în cauză.

Un paragraf aparte a fost dedicat desființării, reactivării și evoluției Mitropoliei Olteniei. În perioada interbelică, dacă Transilvania avea cei mai puțini creștini ortodocși (27,7%), atunci Oltenia avea cea mai numeroasă populație ortodoxă (99,0)[2] din țară. Conceptul de instituționalizare bisericească a fost materializat la 7 noiembrie 1939, prin crearea Mitropoliei ortodoxe-române a Olteniei, Râmnicului şi Severinului, prin decret regal, cu ocazia serbării centenarului naşterii primului rege al României Carol I (1839–1914). Drept sufragane ale noii instituții ecleziastice erau Arhiepiscopia Craiovei (creată tot atunci), cu extindere peste toate județele Olteniei – Vâlcea, Romanați, Dolj, Gorj şi Mehedinţi – dar şi Episcopia Argeşului (mănăstirea Argeşului care a funcţionat până atunci ca şi Catedrală Episcopală, urmând a fi cripta familiei suveranilor României). La fel, urma să aibă un arhiereu vicar cu titlul de „Râmniceanul", arhiepiscopul Craiovei era şi mitropolit al Olteniei, cu reşedinţa la Craiova, iar Biserica Sf. Dumitru era Catedrală Arhiepiscopală. La 30 noiembrie 1939 în calitate de mitropolit titular al Olteniei a fost ales episcopul de Huşi, Nifon Criveanu (născut la 20 februarie 1889 în Slătioara, jud. Romanați), înscăunat la 21 decembrie 1939 în Catedrala „Sf. Dumitru" din Craiova, de acum Catedrală Mitropolitană, în cadrul unui fastuos eveniment. Având sprijin politic, fiind membru al P.N.Ţ. şi un apropiat al lui Ion Mihalache, preotul Marina a ajuns arhiereu-vicar, inițial la Craiova, apoi episcop eparhiot la Curtea de

[1] *Rezoluții și hotărâri ale Comitetului Central al Partidului Munictoresc Român (1951–1953).* Vol. II [Numai pentru uz intern]. București: Casa Scânteii „I.V. Stalin", 1954, pp. 374-376.
[2] SCURTU, Ioan. *Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică.* București: Editura RAO, 2001, p. 218.

Argeş în 1944, sufragană M.O. Era un parcurs favorabil, venit din Oltenia, pentru viitorul patriarh al României.

O particularitate a eparhiei Olteniei păstorită de Nifon Criveanu rezidă în faptul că a găzduit cel mai mare număr de clerici refugiaţi din Basarabia, nordul Bucovinei, Cadrilater, în urma raporturilor teritoriale din vara-toamna anului 1940. În Oltenia au obținut loc de muncă 134 de preoţi, diaconi şi cântăreţi din Basarabia, 25 de slujitori ai Bisericii din Bucovina, 14 din nordul Transilvaniei și șapte din Cadrilater[1]. La fel, Oltenia a găzduit mulți basarabeni în urma reanexării Basarabiei de către Uniunea Sovietică în anul 1944. Printre aceștia au fost și Vladimir Potlog, viitorul decan (1983–1989) al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău[2].

Planul de desființare a M.O. a fost pus în aplicare după evenimentele din 23 august 1944 survenit în modificărilor radicale din viața politică din România. Astfel, potrivit Decretului-lege nr. 305 din 20 aprilie 1945 M.O. a fost desființată. Potrivit cercetătoarei Ana-Maria Rădulescu, M.O. reprezintă „prima eparhie românească ce a căzut victimă unei practici devenită curentă în perioada comunistă, şi anume desfiinţarea eparhiilor cu scopul îndepărtării ierarhilor neagreaţi de către autorităţi şi înlocuirea lor cu ierarhi obedienţi”[3]. Mitropolitul Nifon Criveanu, pus în fața faptului împlinit, a fost informat de subprefectul Râmnicu-Vâlcea că trebuie să părăsească oraşul pe parcursul a două zile, deoarece urma să fie numit arhiereului Atanasie (Dincă) Bârlădeanul, în scaunul de locţiitor de episcop.

O altă cauză pentru care mitropolitul Olteniei a fost demis, rezidă din activitatea sa desfășurată în anii celui de-Al Doilea Război Mondial în Transnistria, publicând și rapoarte ale preoţilor care au fost în regiune.

Prin alegerea lui Firmilian Marin, Arhiepiscopia Craiovei a fost ridicată la rangul de Mitropolie, având ca sufragană Episcopia nou-organizată a Râmnicului şi Argeşului. La ședința Sfântului Sinod din 21 februarie 1968 la care au participat toți membrii sinodali, Dumitru Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor, s-a decis ca Arhiepiscopia Craiovei să cuprindă jud. Dolj, Gorj și Mehedinți, iar Episcopia Râmnicului și Argeșului să includă jud. Vâlcea, Olt și Argeș, cu excepția protoieriei Câmpulung. Prin Ordinul nr. 438/c/1968 al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri s-a aprobat delimitarea teritorială a eparhiilor B.O.R. Despre prestigiul de care se bucură Episcopia

[1] *Vieaţa bisericească în Oltenia. Anuarul Mitropoliei Olteniei*. Craiova: Tipografia Sfintei Mitropolii a Olteniei, Râmnicului şi Severinului, 1941, p. 126, 128.
[2] XENOFONTOV, Ion Valer; PRISAC, Lidia. *Profesorul Vladimir Potlog (1927–2022): Povestea vieţii. Studiu de istorie orală* /red. șt.: Liliana ROTARU. Chişinău: Lexon-Prim, 2022, pp. 90-93, 190.
[3] RĂDULESCU, Ana-Maria. *Slujitori ai Bisericii din Olt şi Romanaţi, prigoniţi în timpul regimului comunist*. Slatina: Editura Episcopiei Slatinei şi Romanaţilor, 2013, p. 157.

Râmnicului și Argeșului ne vorbește faptul că în toamna anului 1972, această eparhie a fost vizitată de întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe Rusă și Română.

În urma decesului lui Firmilian, arhiepiscopul Craiovei și mitropolitul Olteniei, la 28 ianuarie 1973, după slujba Doxologiei, care a avut loc în paraclisul Palatului Patriarhal, Colegiul Electoral pentru alegerea episcopilor și arhiepiscopilor mitropoliți (prezenți 82 de votanți din 92 de membri) s-au întrunit în sala festivă a Adunării Naționale Bisericești. La ședință au participat patriarhul Justinian, Stanciu Stoian, delegatul Marii Adunări Naționale a R.S.R., Dumitru Dogaru, președintele Departamentului Cultelor. Drept urmare a numărării buletinului de vot s-a constatat că din totalul de 82 de voturi, episcopul Teoctist al Aradului a fost obținut 81 de voturi, fiind astfel ales în scaunul de arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei[1]. În toamna anului 1974, Craiova a fost vizitată de Elias al IV-lea, patriarhul Antiohiei și al întregului Orient, împreună cu patriarhul Justinian al B.O.R. Peste un an, Craiova a fost vizitată de mitropolitul Hrisantos de Lineassol. Astfel are loc consolidarea „grupului oltean" în sfera de influență bucureșteană. Ori, Teoctist va ajunge patriarh al României în 1986. În 1987, din componența Sfântului Sinod făceau parte și reprezentanții Olteniei: Nestor, Mitropolitul Olteniei și Damaschin Severineanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei.

Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei în anii 1978–2000, s-a evidențiat ca un mare cărturar susținând teza de doctorat cu tema „Scrieri patristice în B.O.R. până în sec. XVII". A fost președintele Comisiei Române de Istorie Ecleziastică Comparată. Cea de-a XVI-a sesiune de lucru, de exemplu, întrunită la 14 decembrie 1985 la Institutul Teologic Universitar din București, a fost prezidată de ierarhul Olteniei. Scopul Comisiei era „acela de a contribui la punerea în lumină a unității de monolit, spirituale și naționale a poporului roman"[2]. Cea de-a XX-a întrunire a Comisiei Române de Istorie Eclesiastică Comparată a avut loc la 18 februarie 1988 la București. Mitropolitul Nestor Vornicescu a făcut parte din structura ecumenică a Conferinţei Creştine pentru Pace, participând la numeroasele întruniri cu caracter ecumenic ce au avut pe agendă promovarea păcii între oamenii ce aparţin diferitelor confesiuni şi religii, publicând și lucrări în acest sens.

Ca și alte instituții administrative ale B.O.R., și M.O. transmitea omagii conducătorului statului român.

[1] Procesul-verbal din 28 ianuarie 1973 al Colegiului Electoral Bisericesc asupra alegerii I. P. S. Teoctist ca Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei. În: *B.O.R.*, 1973, an. XCI, nr. 1-2, pp. 251-252.
[2] IONIȚĂ, Viorel. Cea de a XVI-a întrunire a Comisiei române de istorie eclesiastică comparată. În: *B.O.R.*, 1986, an. CIV, nr. 1-2, p. 56.

Un paragraf aparte a vizat instituționalizarea opresiunii în Oltenia: preoții între „conciliere” cu statul, represiune și rezistență. Reconfigurarea sistemului politic și ideologic a lăsat o amprentă directă asupra slujitorilor din Oltenia, implicit jud. Olt și Romanați. În urma instituirii unui sistem dur de opresiune, slujitorii B.O.R. au fost ținta unor acțiuni restrictive, ceea ce, evident, și-au lăsat amprentă asupra întregii lor activități. Din această perspectivă, clerul alb și cel negru a fost presat de o serie de factori ca să acționeze împotriva menirii lor sociale. Astfel, constatăm un ansamblu de acțiuni dihotomice ale preoților din spațiul vizat.

În lucrare am abordat subiectul creării și activității instituției opresiunii în Oltenia, instrument violent de punere în acțiune a directivelor politice generate de regimul comunist în România, inclusiv în domeniul vieții religioase. O prezentare generală relevă faptul că, toate categoriile sociale au fost ținta ansamblului de acțiuni ce au oprimat populația atât din punct de vedere fizic, cât și spiritual. Pentru a-și pune în aplicare deciziile politice, ghidați de demersuri ideologice s-au creat instituțiile de represiune. De menționat faptul că Oltenia a furnizat o serie de resurse umane pentru activitatea instituțiilor opresive.

Viaţa cultelor din România comunistă, inclusiv din jud. Olt și Romanați, era atent monitorizată de Ministerul Cultelor. În anul 1954, M.O., a fost vizitată în câteva rânduri de către ministrul Cultelor. „Ochiul de veghe” din Ministerul Cultelor era împuternicitul/inspectorii teritoriali, funcţie creată după modelul sovietic.

O privire generală asupra instituției de opresiune în Oltenia demonstrează faptul că aceasta a ținut sub control strict „dușmanii poporului”, sintagmă punitivă aplicată tuturor categoriilor sociale. Datele biografice ale cadrelor angajate în serviciul de securitate relevă că aceștia nu aveau o înaltă pregătire intelectuală, de aceea s-au efectuat multe erori, chiar din perspectiva internă a acestor instituții.

O altă categorie de preoți, care printre primii au avut de suferit în urma instaurării regimului comunist, au fost basarabenii. În timpul anexării Basarabiei de către Uniunea Sovietică, în vara anului 1940, în provincia românească activau funcționari și agricultori din Oltenia, care împreună cu basarabenii din diferite categorii sociale, inclusiv slujitori ai B.O.R., în contextul situației tensionate create, au fost nevoiți să se repatrieze în țară, în Oltenia. De specificat faptul că, guvernarea Ion Antonescu a fixat Oltenia și Banatul drept provincii românești destinate celor evacuați, cu excepția celor care aveau rude apropiate în alte părți ale României[1]. Securitatea românească pe deplin aservită Uniunii Sovietice a executat cu promptitudine toate solicitările statului expansionist. Este și cazul clerului

[1] CIUCĂ, M.D. (ed.). *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri: Guvernarea Ion Antonescu*. Vol. X (ianuarie – aprilie 1944). București: Arhivele Naţionale ale României, 2007, p. 74.

basarabean, refugiat în Oltenia în timpul ocupației Basarabiei de către U.R.S.S. (1940, 1944). Dintr-un total de 368 de clerici refugiați, în Arhiepiscopia Olteniei au fost repartizați 44 de persoane[1]. Nu trecem cu vederea nici cazul preoților din Oltenia, care în anii celui de-Al Doilea Război Mondial au slujit în Basarabia. Arhimandritul Efrem Enăchescu, fostul exarh al mănăstirilor din Oltenia, fost Arhiepiscop al Chișinăului, și-a transferat reședința în toamna anului 1944 la Muzeul Regional din Craiova, ulterior ierarhul fiind pensionat de regimul comunist. Au fost și preoți condamnați din Oltenia, absolvenți ai Facultății de Teologie din Chișinău. Din vizorul autorităților nu au scăpat nici preoții din Oltenia, care s-au aflat în misiune în anii celei de-a doua conflagrații mondiale în Transnistria.

Evenimentele revoluționare din Ungaria din toamna anului 1956 au găsit rezonanță și în mediul clerical din Oltenia. De exemplu, în timpul desfășurării evenimentelor din țara vecină, cât și după aceea, Ion Stănculescu, preot la parohia Bălțați, a scos în evidență acest eveniment, afirmând că și în R.P.R. se vor petrece aceleași evenimente, iar măsurile luate de P.M.R. și guvern în vederea ridicării nivelului de trai al celor ce muncesc au fost puse în legătură cu schimbările produse în Ungaria.

În august 1958, mitropolitul Firmilian Marin al Olteniei a fost cercetat pentru legionarism, fapt pe care nu l-a declarat în autobiografie la episcopat[2]. Au existat și tendințe de-ale Securității de a include preoții, foști deținuți, în rețeaua de informatori.

La sfârșitul anilor 1970 – începutul anilor 1980, slujitorii bisericii erau încă sub „ochiul” de veghe al organelor de stat. Unora dintre preoți, doar în urma decesului le era clasat dosarul de urmărire informativă.

Materialul analizat ne permite să constatăm o serie de acțiuni moderate sau violente promovate de autoritățile politice în raport cu clerul din Oltenia, implicit jud. Olt și Romanați. Din perspectiva regimului comunist, slujitorii bisericii au fost considerați o categorie socială neloială, una turbulentă pentru stat și partid, de aceea a fost în permanență strict monitorizată de către autoritățile laice.

Un paragraf aparte a fost dedicat stării lăcașurilor de cult. B.O.R. a fost impusă să cedeze mai multe bunuri imobile diferitelor instituții publice. Autoritățile monitorizau cu atenție monumentele istorice, inclusiv cele cu caracter religios, care puteau fi vizitate de către turiștii din străinătate. O formă temperată de menținere a lăcașurilor de cult a fost organizarea în incita acestora a muzeelor de artă religioasă. Sub lozinca că lăcașurilor de cult constituie

[1] PETCU, Adrian Nicolae. Ortodoxia basarabeană în timpul Guvernării Antonesciene (1941–1944). În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Revista științifica a Universtității de Stat din Moldova, 2023, nr. 4 (174), p. 33.
[2] VELICO, Dudu. *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice II (1948–1959)* /Ed.: îngrijită de Alina TUDOR, Şerban MARIN. Bucureşti, 2005, p. 246.

„bunuri ale poporului care, în cursul generațiilor, şi-au marcat în ele amprentele luptelor politice şi sociale”, patriarhul Justinian Marina a reușit să coordoneze activităţile de reparare, restaurare şi construire a 70 de biserici şi mănăstiri din ţară în anii 1951–1952, inclusiv în jud. Olt. În 1960 au fost lansate o serie de instrucțiuni referitoare la sistematizarea clădirilor; demolărilor de capele, picturi bisericeşti. Devenea tot mai dificil de obținut avizele favorabile pentru construcţia de biserici, capele, case parohiale, numărul de solicitări cu avize nefavorabile pentru construcţii şi reparaţii de lăcașe de cult, solicitări de teren pentru construcţii, era net superior celor cu aviz favorabil. Cooperativelor de producţie din cuprinsul unor eparhii ortodoxe li se transferau repartizări de materiale de construcție.

O amprentă aparte asupra stării lăcașurilor sfinte din jud. Olt a avut-o Elena Bărbulescu (supranumită „Doamna”), inspector școlar general în jud. Olt, sora dictatorului Nicolae Ceaușescu, cea care a condus cu „mână de fier” întregul județ. Multe lăcașe de cult din regiune au dispărut după ce sora preşedintelui R.S.R. a dat ordin pentru demolare. A existat însă şi unele excepţii. De exemplu, Biserica Brâncoveni, aflată de 20 km de Slatina, atestată documentar din timpul domnitorului Mircea cel Bătrân (1386–1418) a fost salvată de la demolare şi renovată datorită intervenţiei „Doamnei”, împreună cu Episcopul Gherasim.

În epocă, Oltenia era prezentată cu fiind bogată în pictura ei votivă. Cercetătorii Aurelia Mincă și Mihail Butoi menționau în anul 1984 că, fondul documentar care a aparținut mănăstirilor din Olt este constituit din 1 315 documente, „fără a mai menționa faptul că multe dintre acestea au fost distruse de vicisitudinile timpurilor, între care invaziile și incendiile au fost cele mai distrugătoare”[1]. În lucrare a fost abordată evoluția generală a așezămintelor monahale din jud. Olt și Romanați sub regim comunist, fiind realizată o prezentare generală a stării vetrelor monahale la nivel local (Seaca-Mușetești, Mănăstirea Brâncoveni, Mănăstirea Căluiu, Mănăstirea Clocociov).

Starea mănăstirilor, schiturilor și bisericilor a rămas la latitudinea instituțiilor centrale de conservare a patrimoniului, a autorităților locale, dar și a unor inițiative private, venite inclusiv pe filiera slujitorilor B.O.R.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Perioada în care B.O.R. și slujitorii săi au activat sub regim comunist a fost cea mai dificilă din istoria vieții religioase din România. Cercetarea științifică a acestor raporturi dintre Biserică și stat este una necesară pentru a aduce în mediul academic și spațiul public

[1] MINCĂ, Aurelia; BUTOI, Mihail. *Monumente istorice și artă din județul Olt*. București: Editura Meridiane, 1984, p. 43.

argumente relevante privind impactul generat de factorul geopolitic, politic, ideologic asupra unei structuri ecleziastice create pe parcursul unui perioade istorice, identificate, implicit, cu istoria poporului român.

Pornind de la formularea scopului și obiectivelor tezei de doctorat cu titlul *Regimul comunist în Oltenia. Impactul acestui regim asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în perioada 1944–1989*, spre finalul demersului științific tragem următoare ***concluzii generale****:*

1. Studierea și analiza minuțioasă a gradului de cercetare a temei, ne-a permis să identificăm următoarele spații și perioade istoriografice: istoriografia românească sub regim comunist; istoriografia occidentală; istoriografia românească din exil; istoriografia românească postcomunistă. Dacă istoriografia românească sub regim comunist a fost una total aservită factorului politic (evitând în mod deliberat deranjarea autorităților laice), fiind axată mai mult pe prezentarea oficială a vieții religioase interne, atunci istoriografia postrevoluționară a evoluat de la una cu abordări emoționale (cu o abordare critică a trecutului proxim, secundând însă coraborarea surselor istorice), la una cu deschideri problematice (conlucrarea ierarhilor B.O.R. cu statul, opresiunea, rezistența), structurări teoretico-metodologice, deschidere interdisciplinară și spre surse istorice inedite. Demersul istoriografic occidental a abordat subiectul prin prisma confruntărilor generate de Războiul Rece care a divizat lumea în dimensiuni antagoniste, punând accentul, în mod special, pe factorul ideologic și pe cooperarea B.O.R. cu statul. Istoriografia românească din exil a atenționat asupra imixtiunii directe a statului în viața instituției ecleziastice românești. Dacă la nivelul național al impactului regimului comunist asupra B.O.R. și a slujitorilor ei există o gamă variată de lucrări științifice, acest aspect nu este atât de extins la nivel regional. În privința Olteniei, implicit, jud. Olt și Romanați, cu excepția unor cercetări segmentare realizate de Mircea Păcurariu, Ana-Maria Rădulescu, Adrian Nicolae Petcu constatăm un nivel precar de studiere a vieții religioase în spațiul vizat. Literatura de specialitate ne-a permis să realizăm o cercetare axată pe relația instituțională stat-biserică generată de centru în raport cu periferia, cu nivelul local și implicit pe inversarea acestor raporturi, pornind de la local, regional și țintind centrul. Ori, anume acest tip de abordare este unul eclipsat în discursul istoriografic recent.

2. În vederea elaborării demersului științific am pus accentul pe utilizarea unui set complex de surse istorice. În acest sens am apelat la izvoare istorice inedite (identificate în trei arhive din România și una din Republica Moldova) și documente edite (culegeri de legi, memorii, surse iconografice, interviuri, etc.). În lucrare am apelat și la sursele orale, intervievând martori direcți, care ne-au furnizat informații valoroase referitoare la

evenimentele și faptele istorice abordate. Totodată, am ținut cont de faptul că, în perioada regimului comunist a existat o cenzură dură a mijloacelor de informare (accentuând, astfel, doza de subiectivitate), fapt reflectat și în izvoarele istorice, de aceea am pus accentul pe coraborarea a cât mai multe surse documentare, cu literatura de specialitate, enunțând, în acest sens, și propriile judecăți de valoare.

3. Odată cu schimbarea direcției geopolitice după 23 august 1944 și inaugurarea regimului comunist are loc o turnură a vieții religioase în România. Noul regim a avut o atitudine duplicitară în raport cu B.O.R. și slujitorii ei. Pe de o parte, s-a încercat atragerea celei mai mari instituții ecleziastice din țară în viața politică, pe de altă parte, atitudinea și acțiunea antibolșevică a B.O.R. în perioada interbelică și asocierea unor clerici cu mișcarea de extremă dreapta a generat diferite forme punitive, inclusiv detenția, munca în colonii, marginalizarea, compromiterea, intimidarea. Lăcașurile de cult, considerate a fi ostile regimului comunist au fost strict supravegheate de organele represive. Încălcând principiul de autocefalie, prin intermediul Patriarhiei Ruse, Moscova s-a implicat în mod direct în alegerea ierarhilor B.O.R., direcționând-o spre promovarea politicilor antioccidentale. În pofida faptului că România a fost inclusă în sfera de influență a U.R.S.S., stat ce promova în mod intens ateismul militant, totuși, este necesar să menționăm că în România nu s-au aplicat acțiunile extreme utilizate cu exces de zel în statul sovietic. Ierarhii B.O.R. au colaborat cu regimul comunist, deși, pe anumite segmente au întreprins și acțiuni ce nu rezonau cu cel al factorului politic. Prin procesul de laicizare a învățământului religios și de intensificare a învățământului laic s-a tins pe crearea unor generații de cetățeni loiali regimului comunist și detașat de valorile spiritual-creștine.

4. În lucrarea de doctorat ne-am focusat atenția asupra Olteniei, implicit a jud. Olt și Romanați. Aici am constatat o dualitate politico-administrativă: o tendința de „conservare” a realităților geopolitice ale statului, înăbușită însă de noile realități, și existența unei mișcări subversive comuniste generate între cele două conflagrații mondiale. Odată cu venirea la conducerea statului a lui Nicolae Ceaușescu se constată faptul că jud. Olt, spațiul nativ al secretarului general al P.C.R, a fost „protejat” de acesta și apropiații săi. S-a pus accentul pe dezvoltarea economică, în special, cea industrială, a Olteniei. Din perspectivă ideologică s-a speculat pe realitățile istorice, pe egalitate și imaginar social, iar dimensiunea religioasă a fost una eclipsată din discursul politico-ideologic. Având în vedere faptul că ierarhii și clerul din Oltenia au fost implicați activ în activitatea misionară din Transnistria pe parcursul celui de-al Doilea Război Mondial, provincia fiind și un spațiu al refugiaților din Basarabia, coraborând, totodată, cu factorul subiectiv constatăm faptul că s-a mers la o acțiune extremă, cea de

lichidare în anul 1945 a Mitropoliei Olteniei. Reactivarea instituției administrative a avut loc prin înlocuirea ierarhului, unul susținut de autoritățile centrale laice și ecleziastice. Oltenia a fost una din zonele importante ale mișcării naționale de rezistență din România, care a inclus și clerul. Pedepsirea slujitorilor B.O.R. a avut loc prin filiera unor instituții ale opresiunii. În acest sens, am analizat activitatea Direcției Regionale de Securitate în or. Craiova, a împuternicitului /inspectorilor teritoriali din cadrul Ministerului /Departamentului Cultelor. De menționat faptul că, în perioada 1970–1989, conducerea Departamentului Cultelor era formată, în exclusivitate, din cadre originare din Oltenia. Analiza izvoarelor istorice și a literaturii de specialitate ne permite să constatăm faptul că în privința clerului din Oltenia evidențiem un tablou nuanțat: unii din preoți au colaborat deschis cu regimul comunist, alții au încercat să „coabiteze", însă o parte din slujitorii bisericii au avut de suferit în urma instituirii opresiunii prin maltratări, condamnări, intimidări. A existat și un segment al clerului care s-a opus autorităților politice. Menținerea lăcașurilor de cult (biserici, mănăstiri și schituri) a fost determinată de legislația de epocă, dar și de inițiative ale slujitorilor B.O.R.

Prin urmare, studierea interdisciplinară, din perspectivă istorică, susținută de o bogată literatură de specialitate și multitudine de surse documentare ne-a permis să analizăm în complexitate regimul comunist în Oltenia și al impactului acestuia asupra B.O.R. și clerului din jud. Olt în perioada 1944–1989.

Cercetările realizate scot în evidență importanța temei abordate de noi pentru Istoria Românilor în Epoca Contemporană și din acest punct de vedere ***recomandăm*** următoarele:

1. Continuarea cercetării impactului regimului comunist asupra altor județe din România, creându-se în acest fel o imagine generală și particulară a istoriei B.O.R. și a slujitorilor săi sub regim comunist.

2. Organizarea manifestărilor științifice naționale și internaționale consacrate impactului regimului comunist asupra diverselor județe din România cu includerea plenară a specialiștilor din domeniile istoriei, teologiei, educației, antropologiei, ale patrimoniului cultural, muzeistic, arhivistic, relațiilor internaționale, mentalităților colective. La aceste întruniri vor participa atât autorități laice, cât și ecleziastice ce vor ține cont de sugestiile și recomandărilor specialiștilor din domeniile aferente în vederea elaborării unor politici și acțiuni practice.

3. Diseminarea rezultatelor științifice în sistemul de învățământ laic și teologic, în instituții de cercetări științifice, de promovare a patrimoniului cultural, în mass-media.

4. Elaborarea unei sinteze interdisciplinare cu tematica de cercetare referitoare la istoria B.O.R. sub regim comunist din perspectivă națională (generală) și locală (specifică).

5. Crearea unui itinerar turistic istorico-spiritual cu genericul „Preoți basarabeni în Oltenia și preoți olteni în Basarabia/Republica Moldova”.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări de sinteză și monografii

1. BOCIURKIW, Bohdan R.; STRONG, John W. (eds.). *Religion and Atheism in the USSR and Eastern Europe*. London: University of Toronto Press, 1975. 412 p. ISBN 080-202-115-8.
2. CARAVIA, Paul; CONSTANTINESCU, Virgiliu; STĂNESCU, Flori. *Biserica întemnițată în România 1944–1989*. Vol. I. București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 1998. 463 p. ISBN 973-0-00579-6; Vol. II. București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2001. 263 p. ISBN 978-9730-0057-90.
3. COURTOIS, Stéphane ș.a., *Cartea Neagră a Comunismului. Crime, teroare, represiune*. București: Humanitas, 1998, 800 p. ISBN: 973-28-0876-4.
4. DOBREI, Florin (coord.). *Pătimitori şi pătimire în închisorile comuniste*. Alba Iulia; Deva: Editura Reîntregirea; Editura Episcopiei Devei şi Hunedoarei, 2015. 362 p. ISBN: 978-606-509.
5. DOBRINCU, Dorin. *Proba infernului: personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959–1962*, București: Editura „Scriptorium”, 2004. 155 p. ISBN: 973-86983-2-4.
6. DURĂ, Ioan. *Din istoria B.O.R. a anilor 1945–1989. Evidenţe şi realităţi din viaţa acesteia*. Bucureşti: Editura Ramida, 1994. 130 p. ISBN: 973-96523-2-8.
7. ENACHE, George. *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană. Studii şi eseuri*. Bucureşti: Editura Nemira, 2005. 589 p. ISBN 973-569-699-1.
8. GABOR, Adrian. *B.O.R. şi regimul comunist (1945–1964). O imagine a relaţiilor Stat-Biserică*. Bucureşti, 2006–2007. 190 p.
9. GEORGESCU, Bogdan. B.O.R. şi puterea comunistă (1945–1964). Bucureşti: Editura Eikon, 2015. 284 p. ISBN 978-606-711-302-0.
10. GILLET, Olivier. *Religion et nationalisme. L'ideologie de l'eglise orthodoxe roumaine sous le regime comuniste* /Preface de Herve Hasquin, Bruxelles, Editions de l'Universite de Bruxelles, 1997. 202 p. ISBN 280-041-157-0.
11. IANCU (Rădulescu), Ana-Maria. *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul. Studiu de caz: Mitropolia Olteniei (1939–1964)*. Craiova: Editura Mitropolia Olteniei, 2023. 566 p. ISBN 978-606-731-118-1
12. IOJA, Cristinel. Ilarion V. *Felea (1903–1961), preotul, teologul, mărturisitorul*. Arad: Editura Universităţii „Aurel Vlaicu”, 2022. 436 p. ISBN 973-973-725-881-0.
13. LEUŞTEAN, Lucian N. *Orthodoxy and the Cold war. Religion and political power in Romania, 1947–1963*. Macmillan: Palgrave, 2009. 273 p. ISBN 023-021-801-6.
14. NEDELCU, Silviu-Constantin. *Cenzurarea presei ortodoxe în comunism*. Bucureşti: Editura Eikon, 2019. 278 p. ISBN 978-606-49-0043-2.
15. NEGRUȚ, Paul. *Biserica şi Statul: O interogaţie asupra modelului „simfoniei” bizantine*. Oradea: Ed. Institutului Biblic Emanuel, 2000. ISBN 973-99220-2-3.
16. PĂCURARIU, Mircea. *Istoria B.O.R.*, vol. III. București: Institutul Biblic și de Misiune al B.O.R., 1994. 606 p. ISBN 973-9130-04-6.
17. PĂIUŞAN, Cristina; CIUCEANU, Radu. *B.O.R. sub regimul comunist*. Vol. I (1945–1958). Bucureşti: Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 2001. 365 p. ISBN 973-85454-5-5.

18. PÂRVU, Constantin. *Patriarhul Justinian. Mărturii, fapte și adevăr*. București: Eimbor, 2005. 284 p.
19. PETCU, Adrian Nicolae (coord.). *Partidul, Securitatea şi cultele. 1945–1989*. Bucureşti: Editura Nemira, 2005. 427 p. ISBN 973-569-747-5.
20. RĂDULESCU, Ana-Maria. *Clerici ortodocşi în închisorile comuniste. Judeţul Olt.* [Craiova]: Editura Aius, 2006, 310 p. ISBN 973-878-129-9.
21. *Idem, Slujitori ai Bisericii din Olt și Romanați, prigoniți în timpul regimului comunist*. Craiova: Editura Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013. 359 p. ISBN: 978-606-93434-0-1.
22. SCHMITT, Oliver Jens. *Biserica de stat, sau Biserica în stat? O istorie a Bisericii Ortodoxe Române: 1918–2023*. Bucureşti: Humanitas, 2023, 457 p. ISBN 978-973-50-7919-2.
23. SEICHE, Fabian. *Martiri şi mărturisitori români din secolul XX. Închisorile comuniste din România*. Bucureşti: Editura Agaton, 2014. 624 p. ISBN: 978-973-1981-19-2.
24. STAN, George. *Părintele patriarh Justinian Marina*. București: Eimbor, 2005. 267 p. ISBN: 973-616-035-1.
25. TUDOSĂ, Constantin. *Patriarhul Justinian Marina: (1948–1977)*. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2016. 425 p. ISBN 978-606-537-349-5.

Articole, studii și rezumate

26. A., B., Monumente de arhitectură şi artă bisericească din Arhiepiscopia Craiovei. În: *B.O.R.*, an. LXXXII, 1964, nr. 11- 12, pp. 1163-1164.
27. ATHĂNĂSESCU, I. L. Mănăstirea Brâncoveni. În: *M.O.*, VI, 1954, nr. 1-3, pp. 47-51.
28. BANDI, István. Studenţi ortodocşi români din Ungaria „în atenţia" securităţii ceauşiste. În: *Intelectualitatea română între ideologie, libertate academică şi naţionalism. Conferinţă naţională cu participare internaţională*. Ediţia a 2-a, Chişinău, 14–16 octombrie 2021 /Coord.: Liliana ROTARU, Chişinău, Lexon-Prim, 2023, pp. 271-286. ISBN: 978-9975-163-90-3.
29. BUCHET, Constantin. Bisericile naționale și procesul de comunizare în Europa de Est. 1944–1947. În: *Arhivele Totalitarismului*, 1998, 6, nr. 1, pp. 22-29.
30. BUCUR, Marius. State and Church in Post-War in Romania. 1945–1948. A Few Considerations. În: *Transylvanian Review*, 1995, vol. IV, no 4, Winter, pp. 122-133.
31. CHERESCU, Pavel. Istoriografia Bisericii Ortodoxe Române în perioada 1948–1988. În: *R.T.*, 1991, serie nouă, an. I nr. 2, pp. 45-54.
32. DOBRINCU, Dorin. Istoria Bisericii şi pericolul confesionalizării cercetării. În: *Xenopoliana*, 1999, VII, nr. 3-4.
33. DUŢU, Alexandru. Orthodoxie et totalitarisme. În: *Sud-Estul şi contextul european*. Buletin al Institutului de Studii Sud-Est Europene, Bucureşti, 1997, an VII, pp. 53-86. ISSN 0035-2063.
34. ENACHE, George; PETCU, Adrian Nicolae. B.O.R. şi Securitatea. Note de lectură. În: Onişoru, Gheorghe (coord.). *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă*. București: Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, 2001, pp. 108-136. ISBN 973-0-02533-9.
35. GORUN, Gheorghe; GORUN, Hadrian. Mișcarea Națională de rezistență din Oltenia. Rolul Mănăstirii Tismana. În: *Anuarul Institutului de Istorie Orală*. Vol. XI, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2011, pp. 29-63.
36. HRISTODOL, Gheorghe. Istoria bisericii şi a religiilor în istoriografia română, 1944–1989. În: *Analles Universitatis Apulensis*. Seria Historica, 2003, 7, pp. 75-78.
37. MORARU, Alexandru. B.O.R. sub dictatura comunistă. În: *Studia Universitatis Babeş-Bolyai*. Theologia ortodoxa, 2001, 46, nr. 1-2, pp. 31-40.

38. NEDELCU, Silviu-Constantin. Presa bisericească ortodoxă între anii 1945–1989: un mijloc de rezistenţă al Bisericii Ortodoxe Române împotriva regimului totalitar comunist. În: *Analele Universităţii din Craiova*. Seria Comunicare. Media, 2013, an. III, nr. 1-2, pp. 93-213;
39. PĂIUŞAN, Cristina. Politica patriarhilor României şi „colaboraţionismul" cu organele statului. În: *Analele Sighet*, 1999, vol. VII, pp. 111-117.
40. PETCU, Adrian Nicolae. Participarea Bisericii Ortodoxe Române la rezistenţa anticomunistă. În: *Mişcarea armată de rezistenţă anticomunistă din România. 1944–1962*. Bucureşti: Editura Kullusys, 2003. Pp. 18-32.
41. RAMET, Sabrina P. Church and State in Romania before and after 1989. În: Henry F. Carey (ed.). *Romania since 1989: politics, economics, and society*. Lanham: Lexington Books, 2004. Pp. 134-149. ISBN 978-073-910-592-4.
42. ШКАРОВСКИЙ, Михаил. Православная Церковь Румынии в 1918–1950-х годах. În: *Вестник церковной истории*, 2011, № 3-4, с. 173-224. ISSN: 1818-6858.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

I. Articole în reviste ştiinţifice din Registrul Naţional al revistelor de profil (categoria B)

1. ENACHE, Ionuț I. Biserica Ortodoxă Română din perspectiva factorului politic (1944–1989). În: *Dialogica*. Revistă de studii culturale și literare, 2024, nr. 2, anul V, pp. 92-99, categoria „B". E-ISSN 1857-2537.

2. ENACHE, Ionuț I. Biserica Ortodoxă Română sub regim comunist în istoriografia postdecembristă. În: *Akademos*. Revistă de știință, inovare, cultură și artă. Chișinău, 2024, nr. 2 (73), pp. 123-129, categoria „B". ISSNe 2587-3687.

3. ENACHE, Ionuț I. Destine de preoți din Oltenia între „conciliere" cu statul, represiune și rezistență (1944 – anii 1970). În: *Akademos*. Revistă de știință, inovare, cultură și artă. Chișinău, 2024, nr. 3 (74), pp. 112-120, categoria „B". ISSNe 2587-3687.

II. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări ştiinţifice incluse în *Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor ştiinţifice organizate din Republica Moldova*

4. ENACHE, Ionuț I. Preoţii Ionescu Gheorghe şi Mihăilescu M. Ion, victime ale regimului comunist. În: HANGANU, Aurelia (resp. de ed.). *Metodologii contemporane de cercetare şi evaluare*. Ştiinţe umaniste. Chişinău, Republica Moldova, 22–23 aprilie 2021. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 108-112. ISBN: 978-9975-159-16-6.

5. ENACHE, Ionuț I. Preoți închiși în anii regimului comunist în județul Olt și Romanați. În: ROTARU, Liliana; ȘIPOȘ, Sorin (coord.). *Latinitate, Romanitate, Românitate*. Ediția a 6-ea, Chișinău, Republica Moldova, 3–5 noiembrie 2022. Chișinău: Editura „Lexon-Prim", 2022, pp. 428-438. ISBN 978-9975-163-66-8.

6. ENACHE, Ionuț I. Laicizarea învăţământului religios în România comunistă (1944–1989). În: PRISAC, Lidia (resp. de ed.). *Student, profesor și cercetător în anii '80–'90: drumul spre regăsire și libertate*. Chișinău, Republica Moldova, 7 octombrie 2022. Chișinău: Editura „Lexon-Prim", 2023, pp. 127-134. ISBN: 978-9975-172-10-3.

7. ENACHE, Ionuț I. Mănăstirea Căluiu – prezentare generală și viața acesteia în timpul regimului comunist. În: *Latinitate, Romanitate, Românitate*. Ediția a 7-ea, Chișinău, Republica Moldova, 2–4 noiembrie 2023. Chișinău: Editura „Lexon-Prim", 2023, pp. 571-579. ISBN: 978-606-9659-92-2.

8. ENACHE, Ionuț I. Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist, în istoriografia antedecembristă. În: *Congresul Național al Istoricilor Români*. Rezumate ale comunicărilor /Ediția a IV-a /2024. Chișinău – Suceava. 27–31 august 2024, Chișinău: S.n., p. 133. ISBN: 978-5-36241-280-7.

III. Articole în culegere colectivă

9. ENACHE, Ionuț I. Pr. Marinescu I. Nicolae. În: BOLDEA, Iulian; SIGMIREAN, Cornel; BUDA, Dumitru-Mircea (coord.). *Reading Multiculturalism: Human and Social Perspectives*. Section: History, Political Sciences and International Relations. Târgu-Mureș: Arhipelag XXI Pres, 2021, pp. 155-160. ISBN: 978-606-93691-9-7

10. ENACHE, Ionuț I. Clocociov Monastery – during the communist regime. În: BOLDEA, Iulian; SIGMIREAN, Cornel; BUDA, Dumitru-Mircea (coord.). *New Perspectives On Multiculturality: Literature And Dialogue*. Târgu-Mureș: Arhipelag XXI Pres, 2023, pp. 123-127. ISBN: 978-606-93590-3-7.

ADNOTARE

Enache I. Ionuț, „Regimul comunist în Oltenia. Impactul acestui regim asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în perioada 1944–1989”, teză de doctor în istorie, specialitatea 611.02 – Istoria Românilor (pe perioade), Chișinău, 2024. 230 p.

Structura tezei: adnotări, lista figurilor și abrevierilor, introducere, trei capitole divizate în subcapitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografie din 676 de titluri, 151 de pagini de text de bază, 7 anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 lucrări științifice (3 articole științifice în reviste acreditate, 1 articol într-o revistă neacreditată, 6 publicații în materialele conferințelor naționale și internaționale, precum și 3 articole în culegere colectivă).

Cuvinte-cheie: regim comunist, stat, politică, represiune, rezistență, Biserica Ortodoxă Română, Mitropolia Olteniei, cler, lăcașuri de cult, România, Oltenia, jud. Olt, 1944–1989.

Scopul lucrării constă în cercetarea, identificarea și estimarea rolului și contribuției regimului comunist din Oltenia asupra B.O.R. și destinului clerului din jud. Olt în anii 1944–1989.

Obiectivele cercetării: analiza istoriografiei problemei și a surselor documentare în vederea identificării nivelului de cercetare a impactul regim comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în județul Olt în anii 1944–1989; cercetarea impactului avut de regimul comunist asupra B.O.R. și al slujitorilor săi din perspectiva factorilor politic, educațional, ideologic și opresiv; stabilirea rolului și locului regimului comunist în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în raport cu B.O.R.; identificarea interdependenței dintre modificările în structura organizatorică a instituțiilor ecleziastice ca urmare a ingerinței organelor instituțiilor de stat; aprecierea vieții religioase în Oltenia (jud. Olt și Romanați) în procesul de instituționalizare și consolidare a regimului comunist din perspectiva resursei umane și cea patrimonială.

Noutatea și originalitatea științifică: teza de doctorat constituie, în premieră, o cercetare științifică bazată pe o bogată literatură de specialitate și diversitate de izvoare istorice axată pe impactul regimului comunist asupra B.O.R. și slujitorilor ei în Oltenia (județele Olt și Romanați) în perioada 1944–1989. Tema investigată acoperă un gol informațional în istoriografia românească orientată mai mult spre macroistorie, decât pe microistorie.

Problema științifică soluționată: rezultatele științifice obţinute, constau în abordarea și caracterizarea impactului regim comunist asupra bisericii și slujitorilor ei în Oltenia (județele Olt și Romanați) în perioada 1944–1989”, microcercetare ce a dus la elaborarea unor viziuni de ansamblu a prezentării într-un tot întreg a B.O.R. și a slujitorilor ei în evoluție și involuție istorică în vederea aplicării rezultatelor științifice obținute în cercetări științifice fundamentale și aplicative din domeniul istoriei românilor în epoca contemporană.

Semnificația teoretică: se investighează din perspectivă conceptuală și ideatică esența regimului autoritar comunist în România în raport cu instituția ecleziastică ortodoxă, cu ierarhii și slujitorii ei, cu mecanismele opresiunii asupra vieții religioase, raportul dintre „centru” și „periferie” în problema religiei, spiritualitate versus ideologie, starea patrimoniului ecleziastic sub regim ateist; se analizează trăsăturile vieții religioase în Oltenia în contextul factorului politic și religios din cadrul României.

Valoarea aplicativă: rezultatele investigației științifice pot fi utilizate de specialiști în domeniu, în elaborarea lucrărilor interdisciplinare, aplicative, de istorie locală, regională, națională, conturând imaginea generală și specifică a B.O.R. sub regim comunist. Totodată, rezultatele cercetării pot constitui drept repere pentru întocmirea unor teze de licenţă, master și de doctorat, pot fi aplicate în cadrul unor discipline pre și universitare din domeniul istoriei și teologiei.

Aprobarea rezultatelor obținute: aspecte ale problemei cercetate au fost prezentate la 6 manifestări științifice și volume din Republica Moldova și România, 3 articole științifice în reviste științifice acreditate din Republica Moldova, 1 articol într-o revistă neacreditată, 3 articole într-o culegere colectivă din România.

ANNOTATION

Enache I. Ionuț, ”The communist regime in Oltenia. The impact of this regime on the church and its servants in Olt county during the period 1944–1989”, doctoral thesis in history, specialty 611.02 - History of Romanians (by periods), Chisinau, 2024. 230 p.

Author: Enache I. Ionuț.
Structure of the thesis: annotations, list of figures and abbreviations, introduction, three chapters divided into subchapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 676 titles, 151 pages of basic text, 7 appendices, statement of responsibility, author's CV. The results obtained are published in 13 scientific works (3 scientific articles in accredited journals, 1 article in a non-accredited journal, 6 publications in the materials of national and international conferences, as well as 3 articles in collective collections).
Keywords: communist regime, state, politics, repression, resistance, Romanian Orthodox Church, Metropolis of Oltenia, clergy, places of worship, Romania, Oltenia, Olt county, 1944–1989.
The aim of the thesis: the aim of the paper is to research, identify and estimate the role and contribution of the communist regime in Oltenia on the B.O.R. and the fate of the clergy in Olt county in the years 1944–1989.
The objectives of the thesis: analysis of the historiography of the problem and documentary sources in order to identify new research aspects; the research of the impact of the communist regime on Romanian Orthodox Church and of his servants from the perspective of the political, educational, ideological and repressive factor; establishing the role and place of the communist regime in Oltenia (Olt and Romanați counties) in relation to Romanian Orthodox Church; the appreciation of religious life in Oltenia (Olt and Romanați counties) under the communist regime from an institutional, human and patrimonial resource perspective.
Scientific novelty and originality: the doctoral thesis is, for the first time, a scientific research based on a rich specialized literature and diversity of historical sources focused on the impact of the communist regime on the B.O.R. and her servants in Oltenia (Olt and Romanați counties) during the period 1944–1989. The investigated theme covers an information gap in Romanian historiography oriented more towards macro-history than micro-history.
The results obtained: the scientific results obtained consist in the approach and characterization of the impact of the communist regime on the church and its servants in Oltenia (Olt and Romanați counties) during the period 1944–1989, micro-research that led to the elaboration of some overviews of the presentation as a whole of Romanian Orthodox Church and its servants in historical evolution and involution in order to apply the scientific results obtained in fundamental and applied scientific research in the field of Romanian history in the contemporary era.
Theoretical significance: the essence of the communist authoritarian regime in Romania is investigated from a conceptual and ideological perspective in relation to the Orthodox ecclesiastical institution, with its hierarchs and servants, with the mechanisms of oppression on religious life, the relationship between ”center” and ”periphery” in the matter of religion, spirituality versus ideology, the state of the ecclesiastical heritage under the atheistic regime; the features of religious life in Oltenia are analyzed in the context of the political and religious factor within Romania.
Application value: the results of the scientific investigation can be used by specialists in the field, in the elaboration of interdisciplinary, applied works, of local, regional, national history, outlining the general and specific image of the Romanian Orthodox Church under the communist regime. At the same time, the research results can be used as benchmarks for the preparation of bachelor's, master's and doctoral theses, they can be applied in pre-university disciplines in the field of history and theology.
Implementation of scientific results: Aspects of the research problem were presented at 6 scientific events and volumes from the Republic of Moldova and Romania, 3 scientific articles in accredited scientific journals from the Republic of Moldova, 1 article in a non-accredited journal, 3 articles in a collective collection from Romania.

АННОТАЦИЯ

Энаке И. Ионуц, «Коммунистический режим в Олтении. Влияние этго режима на церковь и ее служителей в округе Олт в период 1944–1989 гг.», докторская диссертация по истории по специальности 611.02 – История румын (по периодам), Кишинэу, 2024 г. 230 с.

Автор: Энаке И. Ионуц.

Структура и объем диссертации: аннотации, перечень рисунков и сокращений, введение, три главы, разбитые на подразделы, общие выводы и рекомендации, библиография из 676 наименований, 151 страниц основного текста, 7 приложений, сведения об ответственности, автобиография автора. Полученные результаты опубликованы в 13 научных работах (3 научные статьи в аккредитованных журналах, 1 статья в неаккредитованном журнале, 6 публикаций в материалах республиканских и международных конференций, а также 3 статьи в коллективных сборниках).

Ключевые слова: коммунистический режим, государство, политика, репрессии, сопротивление, Румынская православная церковь, Олтенская митрополия, духовенство, культовые сооружения, Румыния, Олтения, уезд Олт, 1944–1989.

Цель исследования: является исследование, выявление и оценка роли и вклада коммунистического режима в Олтении и его влияния на Румынской Православной Церковьи и судьба духовенства округа Олт в 1944–1989 гг.

Задачи исследования: анализ историографии проблемы и документальных источников с целью выявления уровня исследования влияния коммунистического режима на церковь и ее служителей в округе Олт в 1944-1989 гг.; исследование влияния коммунистического режима на Румынской Православной Церковьи и его духовенства округа с точки зрения политических, образовательных, идеологических и репрессивных факторов; установление роли и места коммунистического режима в Олтении (уезды Олт и Романац) по отношению к Румынской Православной Церковьи; выявление взаимозависимости между изменениями организационной структуры церковных учреждений в результате вмешательства органов государственных учреждений; оценка религиозной жизни в Олтении (уезды Олт и Романац) в процессе институционализации и консолидации коммунистического режима с точки зрения человеческих и материальных ресурсов.

Научная новизна и оригинальность исследования: докторская диссертация впервые представляет собой научное исследование, основанное на богатой специальной литературе и разнообразии исторических источников, посвященное влиянию коммунистического режима на Румынской Православной Церковьи в Олтении (уезды Олт и Романац) в период 1944–1989 гг. Исследуемая тема охватывает информационный пробел в румынской историографии, ориентированной больше на макроисторию, чем на микроисторию.

Полученные результаты: полученные научные результаты заключаются в подходе и характеристике воздействия коммунистического режима на церковь и ее служителей в Олтении (уезды Олт и Романац) в период 1944–1989 гг., микроисследования, которые привели к разработке некоторых обзоров презентации в целом Румынской Православной Церковьи в исторической эволюции и инволюции с целью применения научных результатов, полученных в фундаментальных и прикладных научных исследованиях в области румынской истории в современную эпоху.

Теоретическая значимость исследования: сущность коммунистического авторитарного режима в Румынии исследуется с концептуально-идеологической точки зрения в отношении православного церковного института, с его иерархами и служащими, с механизмами притеснения религиозной жизни, взаимоотношениями между «центром» и «периферией». В вопросе религии, духовность против идеологии, состояние церковного наследия при атеистическом режиме; особенности религиозной жизни в Олтении анализируются в контексте политического и религиозного фактора внутри Румынии.

Прикладная ценность полученных результатов: результаты научного исследования могут быть использованы специалистами в данной области при разработке междисциплинарных, прикладных работ по местной, региональной, отечественной истории, очерчивающих общий и специфический облик Румынской Православной Церковьи в Олтении при коммунистическом режиме. При этом результаты исследования могут быть использованы в качестве ориентиров при подготовке бакалаврских, магистерских и докторских диссертаций, могут быть применены на довузовских дисциплинах в области истории и теологии.

Результаты исследования: аспекты исследуемой проблемы были представлены на 6 научных мероприятиях и томах из Республики Молдова и Румынии, 3 научных статьях в аккредитованных научных журналах Республики Молдова, 1 статье в неаккредитованном журнале, 3 статьях в коллективном сборнике из Румыния.

ENACHE I. IONUȚ

REGIMUL COMUNIST ÎN OLTENIA. IMPACTUL ACESTUI REGIM ASUPRA BISERICII ȘI SLUJITORILOR EI ÎN JUDEȚUL OLT ÎN PERIOADA 1944–1989

611.02. ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

Aprobat spre tipar: 14 ianuarie 2025 Formatul hârtiei 60 x 84/16
Hârtie offset reciclată. Tipar digital Tiraj: 30 ex.
Coli de tipar: 1,5

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chişinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@yahoo.com